

W odpowiedzi na e-maila z dnia 29 czerwca 2023 r. informuję, że zasady wykonywania zawodu położnej oraz rodzaj i zakres świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych, które mogą być udzielane przez położną określają przepisy:

1.ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz.U. z 2022 r. poz. 2702 ze zm.) oraz

2.rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 lutego 2017 r. w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego (Dz.U. z 2017 r. poz. 497).

Zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej wykonywanie zawodu położnej polega na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w szczególności na rozpoznawaniu ciąży, sprawowaniu opieki nad kobietą w przebiegu ciąży fizjologicznej, a także prowadzeniu w określonym zakresie badań niezbędnych w monitorowaniu ciąży fizjologicznej. Warunkiem realizacji poszczególnych świadczeń jest uzyskanie przez położną wiedzy i umiejętności do wykonywania określonych czynności zawodowych przy udzielaniu świadczeń pielęgnacyjnych, zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych lub rehabilitacyjnych. Służą temu określone ustawowo formy kształcenia, w tym kursy specjalistyczne (art. 66 oraz art. 72 ustawy o zawodach).

I tak przygotowanie położnej do samodzielnego udzielania świadczeń zdrowotnych w zakresie monitorowania dobrostanu płodu w czasie ciąży i podczas porodu, w wybranych stanach klinicznych matki i płodu jest przedmiotem **KURSU SPECJALISTYCZNEGO MONITOROWANIE DOBROSTANU PŁODU W CZASIE CIĄŻY I PODCZAS PORODU DLA POŁOŻNYCH**. Położna może samodzielnie wykonać i interpretować zapisy KTG po ukończeniu takiego kursu specjalistycznego.

Dodatkowo § 7 pkt 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 lutego 2017 r. w sprawie rodzaju i zakresu świadczeń zapobiegawczych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych udzielanych przez pielęgniarkę albo położną samodzielnie bez zlecenia lekarskiego precyzuje, że położna jest uprawniona do wykonywania samodzielnie bez zlecenia lekarskiego świadczeń diagnostycznych obejmujących:

a) wykonywanie badania fizykalnego, jeżeli ukończyła kurs specjalistyczny lub posiada tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa uzyskany po 2001 r., lub posiada dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia na kierunku położnictwo, które rozpoczęły się w roku akademickim 2012/2013, lub posiada zaświadczenie o ukończeniu kursu z zakresu badania fizykalnego Advanced Physical Assessment,

b) wykonywanie standardowego, spoczynkowego badania elektrokardiograficznego i rozpoznanie cech elektrokardiograficznych stanów chorobowych w stanach nagłego zagrożenia zdrowotnego, jeżeli ukończyła kurs specjalistyczny w tym zakresie,

c) wykonywanie gazometrii z krwi tętniczej pobranej przez kaniulę założoną uprzednio przez lekarza w stanach nagłego zagrożenia zdrowotnego, jeżeli ukończyła kurs kwalifikacyjny lub posiada tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa, jeżeli program kursu lub specjalizacji obejmowały treści kształcenia z tego zakresu.

Badanie KTG nie mieści się w katalogu świadczeń diagnostycznych, które położna może wykonać samodzielnie bez zlecenia lekarskiego, zatem należy przyjąć, że warunkiem jego wykonania jest posiadania kursu specjalistycznego oraz zlecenie lekarskie.

Natomiast Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o podstawowej opiece zdrowotnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2527) w art. 8 stanowi, że

1. Położna POZ to położna, która:

- 1) posiada tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa rodzinnego albo
- 2) ukończyła kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa rodzinnego, albo
- 3) odbyła szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie pielęgniarstwa rodzinnego, albo
- 4) odbyła kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa rodzinnego, albo
- 5) posiada tytuł zawodowy magistra położnictwa

- z którą Narodowy Fundusz Zdrowia zawarł umowę o udzielanie świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej albo która wykonuje zawód u świadczeniodawcy, z którym Narodowy Fundusz Zdrowia zawarł umowę o udzielanie świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, wybrana przez świadczeniobiorcę zgodnie z art. 9.

2. Położną POZ jest także położna, która:

- 1) posiada tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa: środowiskowego, środowiskowo-rodzinnego oraz promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej albo
- 2) ukończyła kurs kwalifikacyjny w dziedzinie pielęgniarstwa: środowiskowego, środowiskowo-rodzinnego oraz promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej

- udzielająca świadczeń zdrowotnych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej przed dniem 31 grudnia 2024 r.

Generalnie położna POZ planuje i realizuje pielęgnacyjną opiekę położniczo-neonatologiczno-ginekologiczną, w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki chorób, świadczeń pielęgnacyjnych, diagnostycznych, leczniczych i rehabilitacyjnych. W świetle załącznika nr 2 B do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 listopada 2019 r.

.

w sprawie zakresu zadań lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej i położnej podstawowej opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 2335) zadania położnej POZ w zakresie:

B.

Zakres zadań położnej podstawowej opieki zdrowotnej, zwanej dalej "położną POZ"

1. Zadania położnej POZ w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki chorób obejmują:

- 1) edukację dotyczącą prozdrowotnego stylu życia kobiety;
- 2) edukację przedporodową;
- 3) poradnictwo w zakresie odżywiania w okresie ciąży i porodu;
- 4) poradnictwo w zakresie pielęgnacji i prawidłowego żywienia noworodka i niemowlęcia do 8. tygodnia życia;
- 5) poradnictwo laktacyjne i promowanie karmienia piersią;
- 6) kształtowanie postaw rodzicielskich;
- 7) edukację i udzielanie porad w zakresie powrotu płodności po porodzie i metod regulacji płodności;
- 8) profilaktykę chorób ginekologicznych i patologii położniczych;
- 9) edukację kobiety we wszystkich okresach życia w zakresie prowadzenia samoobserwacji oraz podejmowania działań w celu wczesnego wykrywania i likwidacji czynników ryzyka nowotworowego;
- 10) edukację w zakresie zapobiegania zakażeniom HIV oraz chorobom przenoszonym drogą płciową;
- 11) profilaktykę chorób wieku rozwojowego;
- 12) edukację w zakresie obowiązkowych i zalecanych szczepień ochronnych przeciw chorobom zakaźnym.

2. Zadania położnej POZ w zakresie świadczeń pielęgnacyjnych obejmują:

- 1) planowanie, realizację i ocenę opieki pielęgnacyjnej nad:
 - a) kobietą w okresie ciąży, porodu i porodu,
 - b) noworodkiem i niemowlęciem do 8. tygodnia życia,
 - c) kobietą ze schorzeniami ginekologicznymi;
- 2) przygotowanie i wspieranie rodziny w opiece nad noworodkiem, niemowlęciem i kobietą;
- 3) przygotowanie kobiety do samoopieki i samopielęgnacji.

3. Zadania położnej POZ w zakresie świadczeń diagnostycznych obejmują:

- 1) przeprowadzanie wywiadu środowiskowego lub rodzinnego;
- 2) monitorowanie rozwoju ciąży fizjologicznej;
- 3) wykonywanie badania położniczego;

- 4) zwracanie uwagi na relację rodziny z noworodkiem i niemowlęciem do drugiego miesiąca życia;
- 5) ocenę stanu psychicznego kobiety w okresie ciąży i porodu, w tym ryzyka wystąpienia depresji poporodowej;
- 6) monitorowanie przebiegu porodu i rozwoju noworodka i niemowlęcia do 8. tygodnia życia;
- 7) obserwację i ocenę rozwoju psychoruchowego noworodka i niemowlęcia do 8. tygodnia życia oraz adaptacji do środowiska zewnętrznego;
- 8) wykonywanie pomiarów u kobiety i noworodka oraz ocenę tych pomiarów zgodnie z przepisami dotyczącymi standardu organizacyjnego opieki okołoporodowej, wydanymi na podstawie art. 22 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 2190, z późn. zm.);
- 9) ocenę poziomu bilirubiny u noworodka w oparciu o topografię zażółcenia według schematu Kramera oraz pobieranie materiału do testów przesiewowych w kierunku wykrycia chorób metabolicznych;
- 10) wykonywanie testów diagnostycznych poza laboratorium przy wykorzystaniu zestawów i aparatury przeznaczonych do wykonywania oznaczeń w miejscu zamieszkania świadczeniobiorcy;
- 11) pobieranie materiału do badań diagnostycznych;
- 12) wystawianie skierowań na wykonanie określonych badań diagnostycznych, w tym medycznej diagnostyki laboratoryjnej, z wyjątkiem badań wymagających metod diagnostycznych i leczniczych stwarzających podwyższone ryzyko dla pacjenta - zgodnie z wymogami art. 15a ust. 6 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej.

4. Zadania położnej POZ w zakresie świadczeń leczniczych obejmują:

- 1) udzielanie pierwszej pomocy w stanach nagłego zagrożenia zdrowotnego i w nagłych zachorowaniach, w tym prowadzenie resuscytacji krążeniowo-oddechowej;
- 2) udzielanie pomocy położniczej i neonatologicznej w stanach nagłego zagrożenia zdrowotnego do czasu przybycia lekarza;
- 3) przyjmowanie porodu nagłego w warunkach domowych;
- 4) zabezpieczenie naciętego lub pękniętego krocza;
- 5) udzielanie pomocy w okresie laktacji;
- 6) wykonywanie zabiegów leczniczych, w tym:
 - a) podawanie leków różnymi drogami i technikami zleconymi przez lekarza, w tym wykonywanie iniekcji domięśniowych, dożylnych, podskórnych i śródskórnych oraz wykonywanie wlewów dożylnych,

- b) zdejmowanie szwów,
- c) cewnikowanie pęcherza moczowego u kobiet, usuwanie cewnika, płukanie pęcherza moczowego,
- d) wykonywanie wlewów lub wlewek doodbytniczych,
- e) płukanie pochwy,
- f) leczenie i opatrywanie oparzeń, ran oraz odleżyn we współpracy z pielęgniarką POZ,
- g) wykonywanie zabiegów z zastosowaniem ciepła i zimna;
- 7) ustalanie diety kobiety zgodnie z potrzebami;
- 8) doraźną modyfikację dawki leczniczej leku przeciwbólowego, w uzgodnieniu z lekarzem i zgodnie z wykazem leków, do podawania których jest uprawniona położna;
- 9) w ramach samodzielnego wykonywania świadczeń - ordynowanie leków zawierających określone substancje czynne, z wyłączeniem leków zawierających substancje bardzo silnie działające, środki odurzające i substancje psychotropowe, oraz środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego, w tym wystawianie na nie recept oraz ordynowanie określonych wyrobów medycznych, w tym wystawianie na nie zleceń albo recept - zgodnie z wymogami określonymi w art. 15a ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej;
- 10) w ramach realizacji zleceń lekarskich - wystawianie recept na leki, z wyłączeniem leków zawierających substancje bardzo silnie działające, środki odurzające i substancje psychotropowe, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyroby medyczne, niezbędne do kontynuacji leczenia, oraz wystawienie zleceń na wyroby medyczne - zgodnie z wymogami określonymi w art. 15a ust. 2 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej.

5. Zadania położnej POZ w zakresie świadczeń rehabilitacyjnych obejmują:

- 1) ćwiczenia usprawniające w ciąży, porożu i schorzeniach ginekologicznych;
- 2) wykonywanie drenażu ułożeniowego u kobiety;
- 3) prowadzenie gimnastyki oddechowej, relaksacyjnej i przygotowującej do porodu oraz w okresie porożu.

Dodatkowo wyjaśniam, że obowiązkiem pielęgniarki i położnej jest odmówienie wykonania świadczenia, do realizacji którego pielęgniarka i położna nie posiada odpowiednich kwalifikacji zawodowych, w przeciwnym razie naraża się ona na odpowiedzialność zawodową, karną lub cywilną. Ustawodawca wyposażył pielęgniarkę i położną w odpowiednie instrumenty prawne określone w art. 11 i art. 12 ustawy z dnia 15 lipca 2011r. o zawodach pielęgniarki i położnej, które pozwalają pielęgniarce położnej na odmowę wykonania świadczenia bez niebezpieczeństwa poniesienia jakiegokolwiek odpowiedzialności w tym zakresie.

Art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 2011r. o zawodach pielęgniarki i położnej stanowi, że pielęgniarka i położna wykonują zawód, z należytą starannością, zgodnie z zasadami etyki zawodowej, poszanowaniem praw pacjenta, dbałością o jego bezpieczeństwo, wykorzystując wskazania aktualnej wiedzy medycznej oraz pośrednictwo systemów teleinformatycznych lub systemów łączności. Ponadto, art. 12 ust. 1 ustawy o zawodach wskazuje, że pielęgniarka i położna są obowiązane, zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami zawodowymi, do udzielenia pomocy w każdym przypadku, gdy zwłoka w jej udzieleniu mogłaby spowodować stan nagłego zagrożenia zdrowotnego. Jednakże w myśl przepisu art. 12 ust. 2 ustawy o zawodach pielęgniarka i położna mogą odmówić wykonania zlecenia lekarskiego oraz wykonania innego świadczenia zdrowotnego niezgodnego z ich sumieniem lub z zakresem posiadanych kwalifikacji, podając niezwłocznie przyczynę odmowy na piśmie przełożonemu lub osobie zlecającej, chyba że zachodzą okoliczności, o których mowa w ust. 1 tj. konieczności udzielenia pomocy w każdym przypadku, gdy zwłoka w jej udzieleniu mogłaby spowodować stan nagłego zagrożenia zdrowotnego.

Art. 12 ust. 3 ustawy o zawodach przewiduje, że w przypadku, o którym mowa w ust. 2, pielęgniarka i położna mają obowiązek niezwłocznego uprzedzenia pacjenta lub jego przedstawiciela ustawowego bądź opiekuna faktycznego o takiej odmowie i wskazania realnych możliwości uzyskania tego świadczenia u innej pielęgniarki, położnej lub w podmiocie leczniczym.

W sytuacji gdy pielęgniarsce i położnej zlecane jest wykonanie zadania, pomimo, iż nie ma ona do tego kompetencji, powinna ona odmówić realizacji i powołując się na art. 12 ust. 4 ustawy o zawodach odstąpić od realizacji świadczeń zdrowotnych z przyczyn, o których mowa w art. 12 ust. 2, a następnie uzasadnić i odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej.

Pracodawca bądź bezpośredni przełożony pielęgniarki i położnej nie ma prawa powierzać pielęgniarsce i położnej wykonywania zadań, do realizacji których nie ma ona odpowiednich kwalifikacji.

Na każdym podmiocie leczniczym ciąży bowiem ustawowy obowiązek, wynikający z art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2023 r. poz. 991), który polega na konieczności zapewnienia udzielania świadczeń zdrowotnych wyłącznie przez osoby wykonujące zawód medyczny, które spełniają wymagania zdrowotne określone w odrębnych przepisach.

Pracodawca nakazując pielęgniarsce i położnej wykonywanie świadczeń niezgodnych z jej kwalifikacjami naraża pacjenta na utratę zdrowia czy nawet życia. A zatem narusza w sposób istotny jego prawa, które zagwarantowane są w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2022 r. poz. 1876 ze zm.). Podobną odpowiedzialność ponosi bezpośredni zwierzchnik pielęgniarki i położnej jednocześnie narażając się na odpowiedzialność dyscyplinarną (zawodową) a w niektórych sytuacjach nawet karną i oczywiście cywilną (odszkodowawczą).

W celu ustalenia szczegółowego zakresu czynności jakie może Pani wykonywać na stanowisku położnej w związku z ukończeniem studiów I stopnia na kierunku położnictwo proponuję wystąpić na piśmie do dr n. med. Jolanty Olszewskiej Konsultanta Wojewódzkiego w zakresie pielęgniarstwo ginekologiczno-położnicze Gdański Uniwersytet Medyczny

Instytut Pielęgniarstwa i Położnictwa Zakład Pielęgniarstwa Położniczo-Ginekologicznego ul.
Dębinki 7, 80-211 Gdańsk

tel. 58 349 19 68

jolanta.olszewska@gumed.edu.

Radca Prawny OIPiP w Gdańsku

Marzenna Przytocka-Należyty